

Dům přírody Poodří Interpretační plán

ČSOP Studénka, listopad 2014

Vypracováno na základě objednávky ČSOP ZO Nový Jičín

Obsah

1. Úvod

- 1.1 Úvod
- 1.2 Cíl
- 1.3 Metoda
- 1.4 Účel
- 1.5 Výchozí stav

2. Analýza významných potřeb a témat ochrany přírody a krajiny v CHKO Poodří a navazujícím zájmovém území

- 2.1 Předměty ochrany CHKO Poodří
- 2.2 Cíle ochrany CHKO Poodří
- 2.3 Předměty interpretace

3. Cílové skupiny s vlivem na předměty ochrany CHKO Poodří

- 3.1 Návštěvnické skupiny
- 3.1 Cílové skupiny dle přínosu pro OP v zájmovém území
- 3.2 Analýza skupin návštěvníků DP

4. Dílčí cíle interpretace v DP

5. Návrh interpretačního plánu DP

- 5.1 Cílové skupiny

6. Předměty interpretace

- 6.1 Krajina Poodří
- 6.2 Vodní režim
- 6.3 Geologie
- 6.4 Historie
- 6.5 Osobnosti
- 6.6 Řeka Odry
- 6.7 Luh
- 6.8 Louky
- 6.9 Rybníky
- 6.10 Ptačí oblast
- 6.11 Druhové bohatství

7. Zázemí DP

8. Technické vybavení

9. Personální zajištění, kvalifikační předpoklady

10. Programy DP

11. Sledování úspěšnosti interpretace, zpětná vazba

12. Synergie

13. Závěr

14. Použitá literatura

1. Úvod

1.1 Dům přírody Poodří

byl vybudován v Bartošovicích, tedy v pomyslném středu CHKO Poodří. Areál, kde se Dům přírody Poodří nachází, je ve vlastnictví Základní organizace Českého svazu ochránců přírody Nový Jičín. Zde tato organizace provozuje nejstarší záchranou stanici pro volně žijící živočichy v ČR a dlouhodobě se rovněž věnuje problematice ekologické výchovy a osvěty. Od roku 2006 provozovala také Informační centrum tohoto velkoplošného chráněného území. Vnitřní expozice nového návštěvnického střediska byla vybudována v přízemí dominantního objektu – barokní fary z roku 1737.

Pohled na areál Domu přírody Poodří

1.2 Cíl

Cílem interpretačního plánu je navrhnout interpretaci významných témat ochrany přírody a krajiny Poodří a umístit ji do reálného prostoru areálu bývalé fary v Bartošovicích.

Pohled na areál DP z okna fary

1.3 Metoda

Analýzy potřeb a témat ochrany přírodního dědictví, stanovení cílů, specifikace cílových skupin, výběr předmětů interpretace, návrh interpretace.

1.4 Účel

Poskytnout provozovateli koncepční materiál k realizaci, provozu a dalšímu rozvoji Domu přírody Poodří.

1.5 Výchozí stav

1.5.1 Chráněná krajinná oblast Poodří

CHKO Poodří je jednou z mála říčních krajin v České republice, v níž je alespoň částečně zachován téměř přirozený vodní režim a kde je dosud možné sledovat fungující propojení regulacemi nespoutaného silně meandrujícího vodního toku a jeho nivy. Povrchové rozlivy - záplavy - zde nastávají i vícekrát do roka, především při jarním tání sněhu nebo po vydatnějších letních srážkách. Voda se zde mělce rozlévá do neosídlené krajiny, odkud po několika dnech zase mizí. Na záplavový režim jsou vázány vzácné přírodní ekosystémy aluviálních luk, lužních lesů a tůní ve slepých ramenech Odry a jejích přítoků. Během staletí se člověk v nivě řeky naučil hospodařit a naučil se i respektu k vodnímu živlu. Výsledkem soužití je harmonicky utvářená krajina v říční nivě a jejím bezprostředním okolí. Přirozené vodní toky doplnili staří hospodáři řadou náhonů a struh, které poháněly mlýny a zásobovaly vodou rozsáhlé rybníční soustavy, z nichž mnohé zdobí krajinu Poodří dodnes. Stín pocestným dosud poskytují aleje ovocných stromů a vodní toky zde mnohdy provázejí stromořadí hlavatých vrb či mohutných dubů, jasanů a lip. Území je významné z botanického, zoologického i krajinářského hlediska; prozatím zde bylo zjištěno 100 druhů měkkýšů, 150 druhů pavouků, 35 druhů vážek. Unikátní je velmi bohatá populace žábřonožky sněžní, fauna obojživelníků a výskyt silně ohrožených a ohrožených druhů flóry mokřadních a vlhkých stanovišť, zejména stojatých vod.

Chráněná krajinná oblast Poodří je jako mokřad mezinárodního významu chráněna Ramsarskou úmluvou a patří mezi důležité ptačí tahové cesty střední Evropou. Z důvodu ochrany evropsky významných fenoménů bylo Poodří zařazeno mezi ptačí oblasti a evropsky významné lokality tvořící soustavu Natura 2000.

Oderská niva je usazena mezi terasami tvořenými jezerními usazeninami sálského zalednění. Na podloží tvořeném tvrdšími třetihorními sedimenty Odra postupně vytvořila širokou nivu, do které začala ukládat usazeniny vlastní – ve směru toku postupně od velkých valounů přes hrubé a jemnější štěrky až po říční písky a nivní hlíny.

Touto nivou se dnes vine přirozeně meandrující koryto řeky Odry. Z morfologického a hydrogeologického hlediska je rovněž zajímavý pravobřežní terasový svah s rozsáhlými prameništi na výchozech štěrkových vrstev.

Jediný skalní výchoz Poodří se nachází v pravém nárazovém břehu Odry mezi Jeseníkem a Bernarticemi, kde jsou obnaženy druhohorní jílovce veřovických vrstev. Přesto je Poodří bohaté na výskyt hornin a minerálů. Ty sem dopravila Odra a její přítoky, ale taky ledovec v době posledního zalednění.

Pestrost květeny CHKO Poodří je dána bohatstvím různých typů stanovišť.

K nejcennějším rostlinným společenstvům patří porosty stojatých a pomalu tekoucích vod, mokřadů a rybníčních litorálů. Vyskytují se zde vzácné druhy, například stulík, plavín štítnatý, řečanka menší, kotvice plovoucí, nepukalka vzplývající, kapradiník bažinný, žebratka bahenní. Charakteristickými druhy nivních luk jsou například pryskyřník prudký i plazivý a krvavec toten, s větším zamokřením pak přibývají pcháče a blatouch, nepřehlédnutelný tužebník jilmový a kyprej vrbice, nakonec kosatce žlutý na okrajích lužních tůní a porosty ostřic na nejvlhčích místech. Lužní lesy jsou na jaře pokryty mnohde souvislým porostem sněženek, v závěru takzvaného jarního aspektu překryty jednolitou záplavou česneku

medvědího. Obohacení karpatskými prvky květeny představuje kyčelnice žláznatá a zapalice žluťuchovitá. Zřídka se vyskytuje lilie zlatohlavá a krušík polabský.

V Poodří se můžeme pravidelně setkávat s početnými skupinami vodních ptáků, shromážděných zejména na rybnících - kopřivkou obecnou, morčákem velkým nebo husou velkou. Občas můžeme pozorovat motáka pochopa, lovíčího v nivě i okolních polích. Podél vodních toků nás doprovází varování ledňáčka říčního, za jarních večerů je v okolí rákosin slyšet houkání bukače. Za teplých podvečerů návštěvníky ohlušují zásnubní zpěvy množství žab – rosničky zelené, kuňky obecné nebo skokana skřehotavého. Doprovodné porosty dřevin aktivně přeměňuje bobr evropský, stopy na jemných náplavech řeky Odry prozradí přítomnost vydry říční. Ztrouchnivělé dřevo letitých hlavatých vrb skrývá v dutinách kokony páchníka hnědého, v trouchnivějících dubech žijí larvy nosorožka kapucínka. Na loukách obsazují živné rostliny krvavce totenu a šťovíků modrásek bahenní a ohniváček černočárny.

Ráz krajiny Moravské brány byl dotvořen v období hospodářské prosperity enklávy, která zahrnovala zhruba území pozdějšího okresu Nový Jičín a nesla název Kravařsko, v jazyce převažujícího německého obyvatelstva Kühlandchen.

Historické Moravské Kravařsko bylo po staletí dobře prosperující enklávou charakteristickou víceméně bezproblémovým soužitím převládajícího německého, moravského a židovského etnika.

Tato enkláva dala světu takové osobnosti jako Johan Gregor Mendel, Sigmund Freud, František kardinál Tomášek, pochází odtud rodina Janáčků i Krylů. Tři šťastná léta svého velmi pohnutého života zde prožil učitel národů Jan Amos Komenský, odtud se vydávali do světa šířit evangelium jeho pokračovatelé - Moravští bratři.

Rivalita českého a německého živlu v období od poloviny 19. století do I. světové války na poli hospodářském, politickém i kulturním přinesla pozitivní vývoj na poli národopisném – byla zdokumentována regionální německá i moravská lidová kultura a uchráněna před zapomenutím.

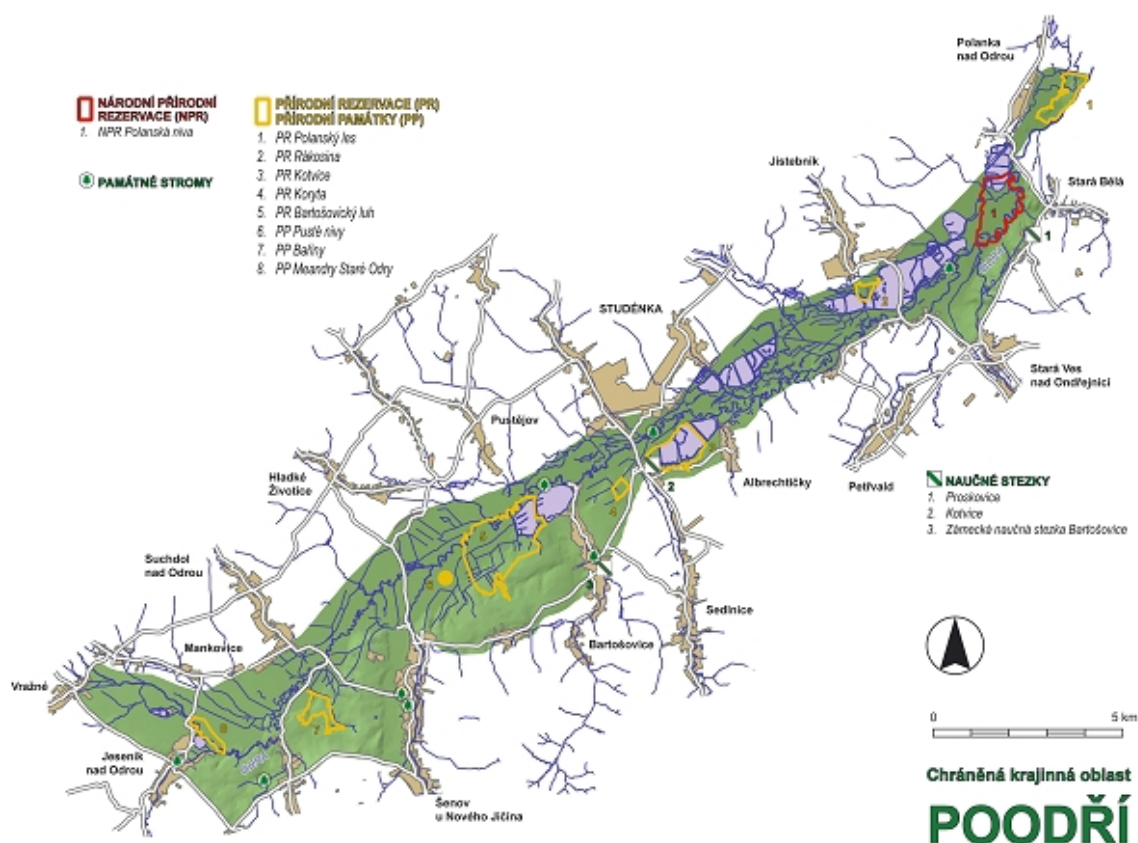
Vyspělé zemědělství proslulé obzvláště chovem kravařského červenostrakatého skotu a rozvoj průmyslových aktivit v okolí Poodřím vedené „Ferdinandovy“ železniční dráhy, dotvořily ráz sídel i venkovské krajiny Poodří. I přes intenzivní využívání krajiny a ústup velkých kopytníků a šelem rostla až do období počátku průmyslové revoluce druhová rozmanitost krajiny Poodří.

Další přirozený vývoj území byl hned několikrát drasticky narušen. Poslední světová válka a následné vysídlení německého obyvatelstva rozvrátily řád lidského osídlení i řád v krajině Poodří. Novým osídlencům nebylo dopřáno stát se hospodáři na získané půdě, přišla kolektivizace zemědělství a hospodaření metodami „socialistické zemědělské velkovýroby“. Scelování pozemků a velkoplošné meliorace devastovaly krajinu v bezprostřední blízkosti oderské nivy i v nivě samotné. Kvůli nadlepšování výnosů byly rozorávány louky a osévány obilninami. Luční společenstva byla degradována masivním navážením kejdy. Výrazným způsobem utrpěl krajinný ráz Poodří i druhová rozmanitost.

Původní lidová architektura Poodří věrně odráží složitý vývoj území, kde se německý a moravský živel nejen setkával, ale i v jednotlivých časových obdobích střídal v převaze na jednotlivých lokalitách. Tak se zde můžeme ještě stále setkat s „franckými“ dvorci uzavřeného slezského typu, tvořícími svými budovami pevně uzavřený čtverec, ale i statky se samostatným gruntem a výminkem orientovanými štíty k ulici a s rozsáhlým dvorem, uzavřeným vzadu průjezdnou stodolou. Necitlivé přestavby, zpusnutí velkých statků v majetku JZD a nevkusné pokusy o přenesení

městské architektury do venkovských obcí vedly ve valné míře k narušení harmonického vzhledu místních sídel.

Po roce 1989 se díky novým zákonům a předpisům podařilo nepříznivý vývoj zastavit, a to alespoň v nivě Odry, kde byla vyhlášena CHKO a řada rezervací.

1.5.2 Dosavadní stav interpretace místního dědictví

Interpretací místního dědictví se v regionu zabývala a zabývá řada subjektů:

Český svaz ochránců přírody ZO Nový Jičín: Dlouhodobě buduje a provozuje záchranou stanici a interpretuje návody jak pomáhat přírodě. V Ekocentru provozuje své vlastní ekovýchové programy. Od roku 20087 provozuje expozici Poodří – příroda a lidé.

Společnost přátel Poodří: Vydává časopis Poodří, zaměřený na interpretaci místního dědictví.

Správa CHKO Poodří: Interpretací přírodního dědictví se zabývá v mezích svých možností, např. zřízením expozice Poodří - příroda a lidé, výstavou Bobr opět mezi námi, terénními exkurzemi, výstavou k 20 letům existence CHKO.

Český svaz ochránců přírody Studénka: Realizace naučné stezky Kotvice a Krajinnou povodní, mapování výskytu starých ovocných odrůd, ovocné slavnosti, průvodcovské služby.

Český svaz ochránců přírody Bartošovice: Provoz Zámecké naučné stezky dlouhodobá péče o sad starých odrůd v Bartošovicích.

Region Poodří: Pořádá výstavy, tematické akce k Otevírání Poodří, vydává publikace.

MAS regionu Poodří: Spolu s ČSOP Studénka realizoval projekt Sedm tváří ovocnářství, publikace, workshopy a semináře, expozice Moravské Kravaňsko (na zámku v Bartošovicích).

Ostravské studio ČTV: Vysílalo kvalitní pořady o ochraně přírody v CHKO i okolí, v současnosti už jen omezeně.

Aktuálně patří k významným počínům interpretace v regionu výstava Hrabětický les v městském muzeu v Odrách, aktivity zámku Kunín, zprovoznění naučné stezky Krajinou povodní v katastrech Jeseníku, Bernartic a Suchdolu.

Obec Jeseník: Vesnice roku 2014, v regionu vyjímečná aktivitami interpretace svého dědictví.

Klub přátel Suchdolu nad Odrou: Interpretace historického dědictví regionu.

Slavnostní otevření NS Krajinou povodní

1.5.3 Návštěvníci

Původně patřilo Poodří k turistickému subregionu Ostravsko a jako málo atraktivnímu území mu nebyla věnována pozornost ani v rozvojových dokumentech a koncepcích. Situace se začala měnit po založení svazku obcí Regionu Poodří v roce 1999. V roce 2000 byl vypracován Projekt trvale udržitelného rozvoje turistického ruchu v Regionu Poodří (ČSOP Studénka).

Následně region prosadil ustanovení nového turistického subregionu Poodří, pro oblast jižně od Ostravy, zhruba v hranicích bývalého okresu Nový Jičín. Směřování bylo dáno potenciálem destinace – zaměření na poznávací a rodinnou turistiku, cykloturistiku a agroturistiku.

Rok 2002 přinesl další aktivity, obzvláště projekty Řízená turistika v Regionu Poodří a Informační podpora a osvěta v rámci rozvoje venkovské turistiky.

Zvýšený zájem o přírodní a kulturní dědictví regionu pak vedl k vytvoření platformy Destinační management turistického regionu Moravské Kravařsko – Poodří, na jejímž základě se odvíjely další úspěšné aktivity, jako například certifikace místních produktů, vytvoření návštěvnického centra v rodné usedlosti Johanna Gregora Mendela, příprava dokumentace pro vybudování mezinárodní cyklostezky Odra-Morava-Dunaj v Moravskoslezském kraji.

Rozvoj rekreačních a turistických aktivit je zapracován do Strategie rozvoje venkovského Regionu Poodří a rovněž v dokumentech MAS Regionu Poodří, které byly vyhotoveny v intencích programu Leader – Integrovaná strategie rozvoje území a Strategický plán Leader MAS Regionu Poodří v letech 2007 – 2013 (zpracovávaných pod metodickým vedením Centra pro komunitní práci Střední Morava) a za aktivní účasti zástupců SCHKO Poodří.

Výhradně územím CHKO a jeho návštěvnickým potenciálem i riziky vyplývajícími z rostoucí návštěvnosti se zabývá studie ČSOP Studénka **Vyhodnocení vlivu rekreačních aktivit v CHKO Poodří a návrh koncepce návštěvnické infrastruktury s důrazem na výchovu návštěvníků a eliminaci nežádoucích jevů**, zpracovaná v roce 2009 podle zadání SCHKO Poodří. Cílem studie bylo kvalifikovaně zmapovat rozsah rekreačních aktivit v CHKO Poodří, popsat jejich vliv na předměty ochrany, ve spolupráci s partnery vytvořit koncepci návštěvnické infrastruktury, navrhnout dílčí opatření k eliminaci nežádoucích jevů.

Účelem bylo v souladu s novým plánem péče připravit aktuální podklad využitelný jako zadání pro vypracování projektů moderní návštěvnické infrastruktury odpovídající mimořádným hodnotám a vysoké návštěvnosti území, které budou financovány z Operačního programu Životní prostředí, případně jiných zdrojů.

Podrobněji se výsledky této studie zabývá kapitola 3. interpretačního plánu - Cílové skupiny s vlivem na předměty ochrany CHKO Poodří.

Asi největší význam pro utvoření kvalifikovaného odhadu cílových skupin návštěvnického centra má databáze údajů o návštěvnosti Ekocentra a expozice Poodří – příroda a lidé v Záchrané stanici v Bartošovicích.

Podle poskytnutých údajů lze návštěvníky Domu přírody Poodří rozdělit do několika skupin:

- školní výlety = školní výlety od školek až po střední školy a exkurze vysokoškolských studentů
- rodinné skupiny = standardní rodiny na výletě, většinou kombinují návštěvu několika atraktivit (zámek v Kuníně, Záchraná stanice)
- cyklisté = jednotlivci a skupiny z 9 menších měst obklopujících Poodří a Ostravy, v naprosté většině na jednodenním výletě.

2. Analýza významných potřeb a témat ochrany přírody a krajiny v CHKO Poodří a navazujícím zájmovém území

2.1 Předměty ochrany CHKO Poodří

Nařízení vlády o vyhlášení CHKO Poodří vymezuje následující předměty ochrany:

- harmonicky utvářená krajina nivy řeky Odry s významným podílem přírodě blízkých ekosystémů, se značným zastoupením dřevin rostoucích mimo les a řadou kulturně-historických památek
- přirozeně meandrující tok řeky Odry včetně jejích přítoků
- niva řeky Odry a nivy jejích přítoků se zachovaným režimem přirozených povrchových rozlivů, stará ramena vodních toků, trvalé a periodické tůně
- přírodě blízká nebo přirozená lesní, luční, vodní a mokřadní společenstva a na ně vázané vzácné a zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů
- rybníky s druhově pestrá florou a faunou, s funkcí významné tahové zastávky vodních ptáků
- předměty ochrany Evropsky významné lokality CZ0814092 Poodří (dále jen "EVL Poodří") vymezené v příloze č. 1058 k nařízení vlády č. 318/2013 Sb. ze dne 21. srpna 2013, o stanovení národního seznamu evropsky významných lokalit:
  - 3130 - Oligotrofní až mezotrofní stojaté vody nížinného až subalpínského stupně kontinentální a alpínské oblasti a horských poloh a jiných oblastí, s vegetací tříd *Littorelletea uniflorae* nebo *Isoëto-Nanojuncetea*
  - 3140 - Tvrdé oligo-mezotrofní vody s bentickou vegetací parožnatek
  - 3150 - Přirozené eutrofní vodní nádrže s vegetací typu *Magnopotamion* nebo *Hydrocharition*
  - 6510 - Extenzivní sečené louky nížin až podhůří (*Arrhenatherion*, *Brachypodio-Centaureion nemoralis*)
  - 9170 - Dubohabřiny asociace *Galio-Carpinetum*
  - 91E0* - Smíšené jasanovo-olšové lužní lesy temperátní a boreální Evropy (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)
  - 91F0 - Smíšené lužní lesy s dubem letním (*Quercus robur*), jilmem vazem (*Ulmus laevis*), j. habrolistým (*U. minor*), jasanem ztepilým (*Fraxinus excelsior*) nebo j. úzkolistým (*F. angustifolia*) podél velkých řek atlantské a středoevropské provincie (*Ulmenion minoris*)
- čolek velký (*Triturus cristatus*)
- kuňka ohnivá (*Bombina bombina*)
- modrásek bahenní (*Maculinea nausithous*)
- ohniváček černočárny (*Lycaena dispar*)
- páchník hnědý (*Osmoderma eremita*)*
- piskoř pruhovaný (*Misgurnus fossilis*)
- svinutec tenký (*Anisus vorticulus*)
- velevrub tupý (*Unio crassus*)

Upřesnění k předmětům ochrany:

- *Harmonicky utvářená krajina nivy řeky Odry s významným podílem přírodě blízkých ekosystémů, se značným zastoupením dřevin rostoucích mimo les a řadou kulturně-historických památek*
Niva řeky Odry se vyznačuje nadprůměrně zachovalými krajinnými strukturami, dlouhodobý vývoj zde formoval dosud přetrvávající krajinný ráz. V rámci nížinných poloh ČR je jedinečné vysoké zastoupení polopřirozených travníků. Předmět ochrany může být ohrožen nevhodně situovanou zástavbou, např. rozšiřováním satelitní obytné zástavby, výrobních a skladových areálů a poli solárních elektráren. Podíl přírodě blízkých ekosystémů může být ohrožen nevhodným způsobem hospodaření, především intenzifikací, hrozí rozorávání luk pro pěstování řepky a kukuřice a nově i výsadby plantáží rychlerostoucích dřevin.
- *Přirozeně meandrující tok řeky Odry a jejích přítoků*
V rámci ČR jedinečný větší tok s přírodním režimem a aktivní reliéfovou činností. Potenciálním nebezpečím jsou technické úpravy toků; hrozí zánik stanovišť na vodu a na přírodní břehy vázaných zvl. chráněných živočichů, zánik měkkých luhů (prioritní společenstvo EVL) na náplavech meandrů. Stále trvají pokusy o lokální ohrázování toku ve volné krajině, kde je to krajně nežádoucí nejen z hlediska předmětů ochrany (zachování plochy rozlivů), ale i z hlediska protipovodňové ochrany sídel.
- *Niva řeky Odry a nivy jejích přítoků se zachovaným režimem přirozených povrchových rozlivů, stará ramena vodních toků, trvalé a periodické tůně*
Ojedinele zachovalá říční niva s neporušeným vodním režimem, včetně povrchových rozlivů, periodických tůní i teras s vývěry pramenů. Na tento vodní režim je vázána specifická biota.
Bez rozlivů by zanikla většina chráněných stanovišť (lužní lesy, aluviální louky, ekosystémy tůní) a na ně vázaných druhů – včetně předmětů ochrany EVL. Hrozí likvidace tůní a mokřadů zavážením a celkové snižování retenční schopnosti krajiny Poodří. Retenční kapacita nivy Poodří (přes 70 milionů m³) chrání níže položené město Ostravu před povodněmi.
- *Přírodě blízká nebo přirozená lesní, luční, vodní a mokřadní společenstva a na ně vázané vzácné a zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů.*
Pestrá škála nivních společenstev (např. vegetace říčních náplavů, lužní lesy, psárkové louky) se zastoupením mnoha ohrožených druhů rostlin i živočichů (např. žebratka bahenní, svinutec tenký, žábřonožka sněžní, piskoř pruhovaný). Pro některé jde o zásadní lokalitu v rámci republiky, jiné jsou zde předměty ochrany EVL a Ptačí oblasti Poodří (dále jen "PO").
Předměty ochrany mohou být ohroženy nebo poškozeny změnami vodního režimu, intenzivním nebo jinak nevhodným hospodařením, dále např. neusměrňovanou návštěvností, likvidací jednotlivých stanovišť, vyvážením kejdy a ostatních zemědělských odpadů, nekontrolovaným šířením invazivních druhů, apod. Významnou hrozbou druhové diverzity je ponechávání namulčované rostlinné hmoty na loukách (odtud je splavována a ukládána v terénních sníženinách a tůních, kde likviduje biotu produkty rozkladných procesů i samotným zanášením).

- *Rybníky s druhově pestrou florou a faunou, s funkcí významné tahové zastávky vodních ptáků.*

Jedna z nejvýznamnějších rybníčních oblastí na Moravě. Na rybníky jsou vázány ohrožené druhy i společenstva (např. úpor přeslenitý, nepukalka plovoucí, kotvice plovoucí), některé jsou předměty ochrany EVL a PO. Vzhledem k poloze území v Moravské bráně, na zásadní tahové cestě migrujících ptáků, jde o významné hnízdiště i zastávku především vodních druhů (např. potápka černokrká, bukač velký, moták pochop).

Intenzifikací rybníčního hospodaření nad únosnou míru může dojít k likvidaci ohrožených druhů a společenstev, likvidaci jádrových populací obojživelníků a zmenšení hnízdních biotopů druhů PO.

2.2 Cíle ochrany CHKO Poodří

Nařízení vlády o vyhlášení CHKO Poodří formuluje obecné cíle ochrany:

Dlouhodobý cíl ochrany přírody a krajiny v CHKO Poodří je zachování a zlepšování hodnot a přírodních funkcí krajiny, jejího vzhledu a jejích typických znaků i přírodních zdrojů a vytváření harmonického životního prostředí. Přitom k typickým znakům krajiny náleží zejména její povrchové utváření, včetně toků, vodních ploch a jejich vodního režimu, rozvržení a využití lesů a zemědělské půdy, volně žijící živočichové, planě rostoucí rostliny a jejich přirozená a přírodě blízká společenstva a rozmístění a urbanistická struktura obcí a kulturně-historické památky lidového rázu.

V ochraně přírody a krajiny bude pozornost zaměřena zejména na následující okruhy:

- zachování rozmanitosti neživé přírody, ochrana a obnova přirozeného a přírodě blízkého vodního režimu povrchových i podzemních vod,
- udržování, příp. vytváření vhodných podmínek pro přírodě blízká nebo přirozená společenstva a na ně vázané vzácné a zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů,
- udržování biotopové a druhové pestrosti území péčí o stávající cenná mokřadní, vodní, luční a lesní společenstva a vytvářením podmínek pro jejich obnovu nebo rozvoj,
- prosazování a podpora diverzifikovaného, přírodě blízkého obhospodařování rybníků, jiných vodních ploch, zemědělských ploch a lesů,
- ochrana typického krajinného rázu v nivě a navazujícím území,
- zachování urbanistické struktury obcí a kulturně-historických hodnot území spojených s minulou i stávající činností člověka,
- zachování nebo zlepšení dochovaného stavu předmětů ochrany EVL Poodří.

2.3 Předměty interpretace (významná témata ochrany přírody a krajiny Poodří)

Na základě výše uvedeného lze vymezit předměty k interpretaci v DP:

- krajina Poodří
- historie a osobnosti
- geologie a geomorfologie
- vodní režim
- řeka Odra
- rybníky
- louky
- lužní lesy
- ptáci Poodří
- bohatství druhů

Tyto předměty interpretace samozřejmě nejsou úplně totožné s předměty ochrany CHKO, jsou však v souladu s jejich obsahem.

Luh nabízí bohatství námětů k interpretaci

3. Cílové skupiny s vlivem na předměty ochrany CHKO Poodří

3.1 Návštěvnické skupiny

Návštěvníky CHKO a infrastrukturou se zabývá studie ČSOP Studénka „Vyhodnocení vlivu rekreačních aktivit v CHKO Poodří a návrh koncepce návštěvnické infrastruktury s důrazem na výchovu návštěvníků a eliminaci nežádoucích jevů“.

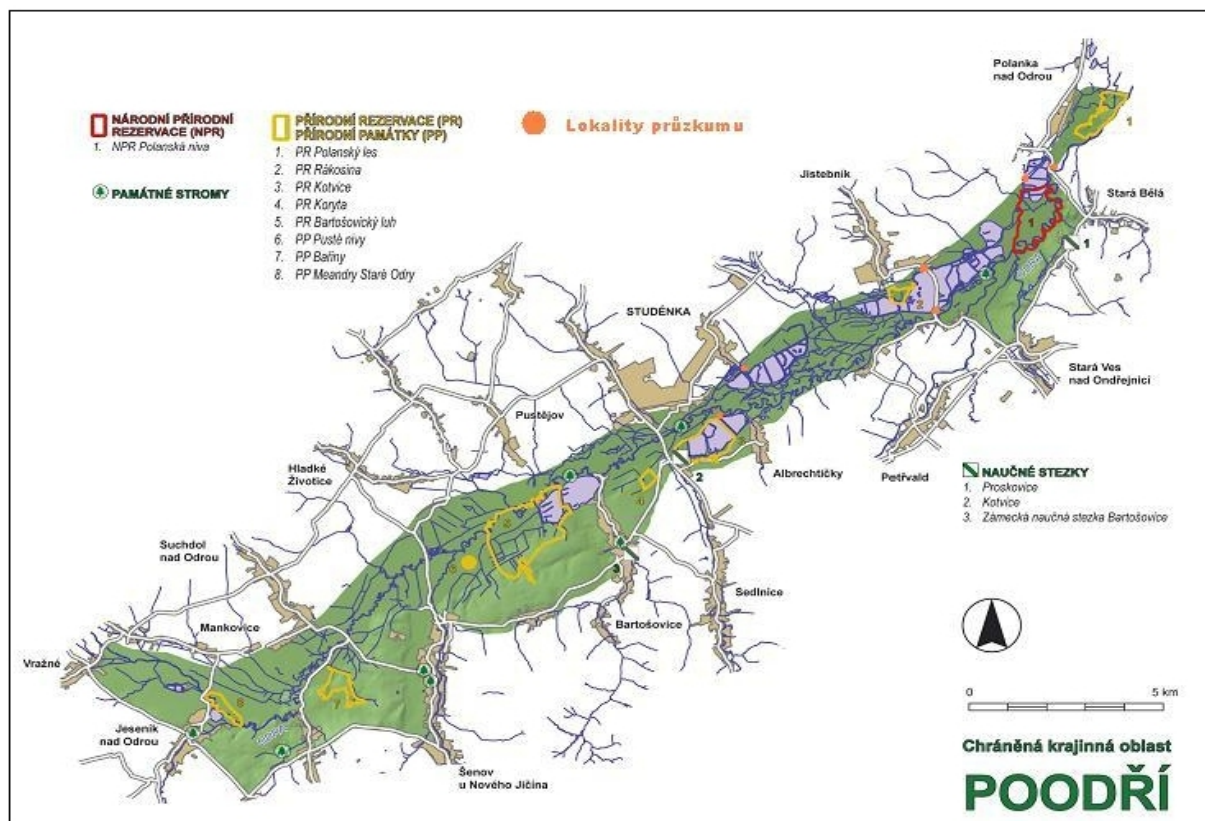
Terénní průzkumy návštěvnosti několika vybraných lokalit byly zpracovány do tabulek a vyhodnoceny.

Lokality byly vytipovány za spolupráce se Správou CHKO Poodří. Ve většině případů se jedná o vstupy do CHKO Poodří. Všechny se nacházejí v severní části CHKO, která patří k nejzatíženějším oblastem z hlediska navštěvovanosti občany z blízké městské aglomerace Ostravy a okolí.

Jde celkem o 6 následujících lokalit:

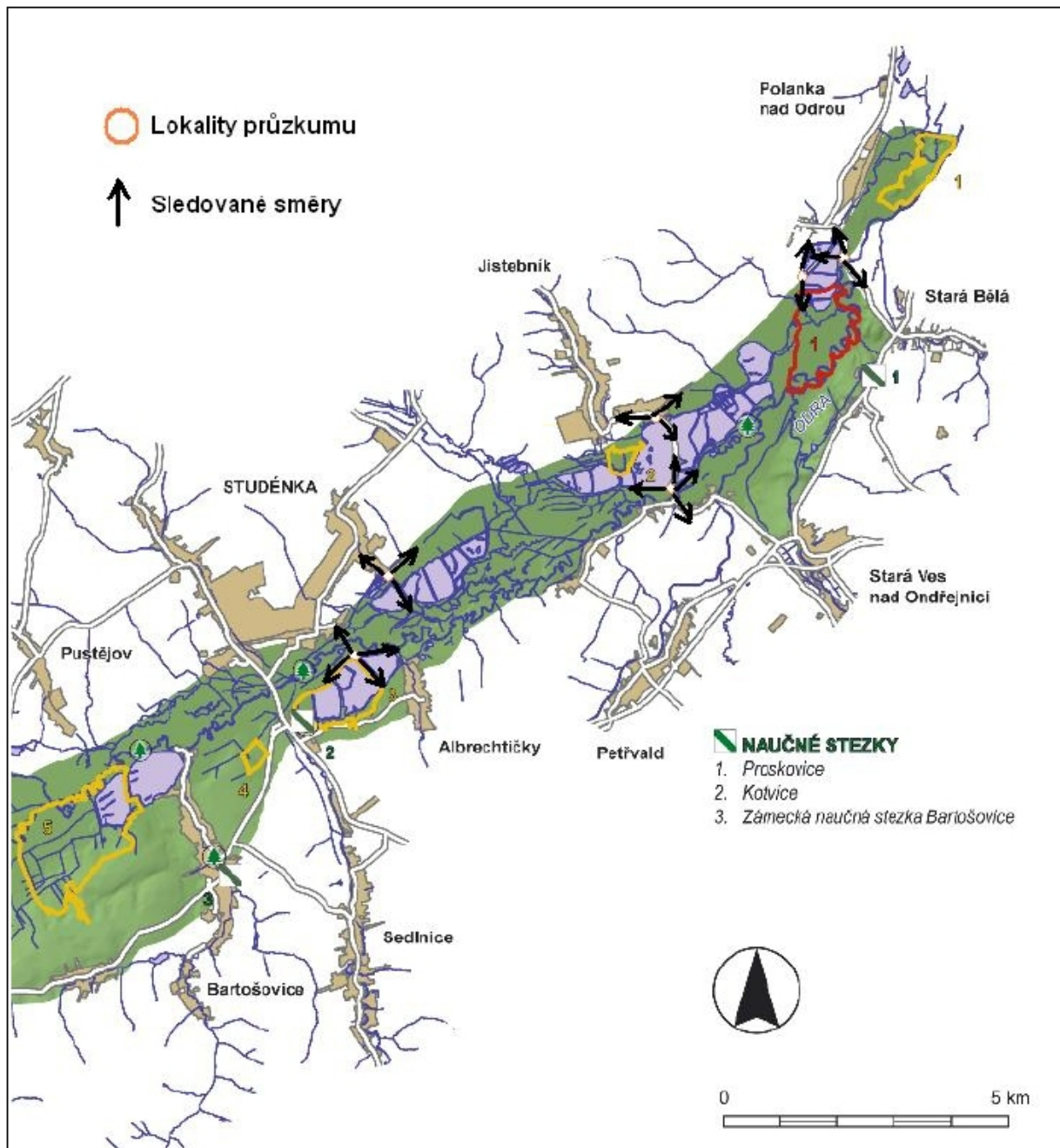
1. k.ú. Polanka nad Odrou, u železničního podjezdu – cca. 700 m od okraje NPR Polanská niva;
2. k.ú. Polanka nad Odrou, mezi Nádražním a Patevním rybníkem;
3. k.ú. Jistebník, u železničního přejezdu – ze severní strany rybníka Bezruč;
4. k.ú. Košatka nad Odrou, mezi rybníky Prutnik a Bezruč – z jižní strany rybníka Bezruč;
5. k.u. Studénka nad Odrou, u železničního přejezdu – cca. 800 m od rybníka Velká podlážka;
6. k.ú. Nová Horka, u rybníků Kotvice a Kačák – na okraji PR Kotvice, kudy vede naučná stezka.

Prvních 5 výše uvedených lokalit se nachází na vstupech do CHKO, poslední jmenovaná leží v 1. zóně CHKO při okraji PR Kotvice.

V rámci průzkumů bylo sledováno 6 cílových skupin ve všech možných směrech na jednotlivých lokalitách.

Pomocí krátkého dotazníku bylo zjišťováno bydliště, věk, zájem o návštěvnickou infrastrukturu, znalost informací o CHKO a účel vstupu do CHKO.

Tabulka A) Souhrn zjištěných údajů za jednotlivé lokality

Den/Číslo lokality	1	2	3	4	5	6
Sobota 1.8.2009	306/179	677/415	533/238	499/275	33/33	50/36
Středa 5.8.2009	157/104	425/292	394/182	229/153	86/70	84/55
CELKEM:	463/283	1102/707	927/420	728/428	119/103	134/91
Z toho do a z CHKO	463/283	265/138	876/398	728/428	119/103	134/91

Vysvětlivky: 174/102 ... počet jednotek/počet skupin jednotek

Tabulka B) Celkový souhrn zjištěných údajů

Den/Souhrny	Celkem za všechny lokality	Z toho do a z CHKO
Sobota 1.8.2009	2097/1176	1549/833
Středa 5.8.2009	1375/857	1035/608
CELKEM:	3472/2033	2584/1442

Vysvětlivky: 174/102 ... počet jednotek/počet skupin jednotek

Tabulka C) Účel vstupu do CHKO

Odpověď/respondenti	Počet osob	Procento z počtu (%)
Fotografování přírody	2	3,6
Procházka - relaxace	14	25
Procházka - zkratka	5	8,9
Projížďka - relaxace	20	35,7
Projížďka - zkratka	7	12,5
Výlet s dětmi	1	1,8
Služebně, pracovně	1	1,8
Rybaření	2	3,6
Procházka se psem	2	3,6
Rybaření a procházka se psem	1	1,8
Žádná odpověď	1	1,8
Celkem:	56	100

Z hodnocení vyplývá, že návštěvníci využívají návštěvu CHKO ke krátkodobým aktivitám příměstské rekreace.

Během monitoringu návštěvnosti se vyprofilovalo 6 návštěvnických skupin:

1. pěší návštěvníci
2. cyklisté
3. pěší návštěvníci s dětmi
4. cyklisté s dětmi
5. majitel se psem
6. ostatní.

Aktuální údaje o návštěvnosti budou známy koncem roku 2015, kdy bude ukončeno sčítání návštěvníků na třech frekventovaných lokalitách CHKO.

6.1.3.3 Dotaznikove šetření

V rámci dotazníkového šetření bylo získáno celkem 56 dotazníků

Podle cílových skupin bylo rozložení následující:

- Pěší – 23 (41%)
- Cyklista – 28 (50%)
- Pěší s dětmi – 1 (2%)
- Pěší se psem – 3 (5%)
- In-line bruslaři – 1 (2%)

Výsledkem průzkumů a konzultací s pracovníky SCHKO byla i obsáhlá tabulka s vyhodnocením vlivů aktivit na předměty ochrany CHKO, která byla později aktualizována v rámci přípravy plánu péče.

CHKO je využíváno hlavně ke krátkodobým rekreačním aktivitám

Rekreční, turistické a sportovní aktivity v CHKO Poodří

Aktivita	Potenciál (přírodní a civilizační podmínky pro provozování aktivity)	Infrastruktura (stávající, předpokládaná)	Limity přírodních podmínek a infrastruktury	Limity sociální	Území (současnost)	Vliv na přírodní prostředí	Vliv na předmět ochrany, trendy	Poznámka
Pěší turistika	Přírodní prostředí, terén, výhledy, krajina, atraktivita	Cesty, značení, turistické přístřešky, IC, vyhlídky, parkoviště, stravovací a ubytovací kapacity	Nejsou, možno vstupovat všude i mimo cesty	Konflikty s motorkáři, pomístně i s cyklisty	Celá CHKO	Zanedbatelný	Nevýznamný, sestupný trend	Mírně sestupný trend
Cykloturistika	Terén, výhledy, příroda, atraktivita	Cesty, značení, parkoviště, stravování, ubytování, úschovny a půjčovny kol.	Nejsou	Konflikty s motorkáři	Celá CHKO	Zanedbatelný	Nevýznamný, budování cyklostezek	b) c) d) Zákazy v NPR polanský luh nefunguje
Terénní cyklistika	Terén, stravovací a ubytovací kapacity	Zpevněné i nezpevněné cesty, parkoviště	Nejsou mimo lesní pozemky a polní kultury	Konflikty s motorkáři	Celá CHKO	Rušení a ničení přírody v NPR, PR	Lokálně významný, vzestupný	Zákazy v NPR polanský luh nefunguje
Vozičkáři	Příroda, výhledy, atraktivita	Zpevněné cesty, značení, parkoviště, kiosky, zpřístupnění některých atraktivit	Nezpevněné cesty		Zpevněné cesty	Není	Není	Nejsou vhodné cesty
Jízda na koni	Volná krajina, terén, louky	Nezpevněné cesty	Mokřady a vodní toky, lávky	Konflikty s cyklisty a pěšími	Okolí farem a stájí	Jízda terénem – bahňáci a chřástal	Lokálně významný, vzestupný	Kontaktovat stáje, ovlivňovat záměry budování hippotras
Jízda na bryčce	Krajina, louky	Cesty nezpevněné i zpevněné, louky	Mokřady a vodní toky, lávky		Okolí Jistebníku	Jízda terénem – bahňáci	Nevyhodnoceno	Kontaktovat stáje, domluvit přijatelné podmínky
Poznávání přírody	Přírodní prostředí, louky	Cesty, parkoviště, příjezd	Nejsou, možno vstupovat všude i mimo cesty	Konflikty s uživateli honiteb	Celá CHKO	Rušení a ničení přírody v NPR, PR	Lokálně významný	Usměrňovat informačním systémem

Aktivita	Potenciál	Infrastruktura	Limity přírodních podmínek a infrastruktury	Limity sociální	Území (současnost)	Vliv na přírodní prostředí	Vliv na předmět ochrany, trendy	Poznámka
Houbaření	Houby	Cesty, parkoviště, příjezd	Nejsou, možno vstupovat všude i mimo cesty		Celá CHKO, problém hlavně na hrázích rybníků a v rezervacích	Rušení a ničení přírody v NPR, PR	Lokálně významný	
Venčení psů	Volná krajina, terén, louky	Cesty, parkoviště, příjezd	Nejsou, možno vstupovat všude i mimo cesty	Konflikty s myslivci, pěšími turisty i cyklisty	Celá CHKO	Rušení a ničení četných druhů živočichů	Lokálně významný	
Rybaření	Zarybněné vodní toky a plochy	Přístup, příjezd k vodním tokům, parkoviště	Rybářský lístek		Rybářské revíry	Rušení a ničení přírody v NPR, PR	Významný	Zmapovat rybářské revíry, zejména v MCHÚ
Koupání	Vodní plochy a toky, koupaliště	Parkoviště, příjezdy, pláže, sociální zařízení, občerstvení, parkoviště, atd.	Nejsou, možno vstupovat všude i mimo cesty		Blízkost obcí	Zanedbatelný	Nevýznamný	Venkovská koupátka, pod Honculou
Tábořiště „přírodní“	Příroda	Plocha, zdroj pitné vody, příjezd	Zaplavované území, komáři		Bernartice u hřiště	Zanedbatelný	Nevýznamný	navrhnout tři
Lov	Dostatek zvěře, obory, bažantnice	Příjezd, parkování, posedy		Konflikty s aktivitami "rušícími zvěř"		Zvláště chráněné druhy	Lokálně významný	Lov vodního ptactva – problém
Motokros	Cesty, terén	Parkoviště, stravovací kapacity	Mostky, vodní toky, ohrady s dobytkem	Konflikty s cyklisty a pěšími	Celá CHKO	Rušení živočichů, ničení hnízd bahňáků a likvidace mláďat, ničení rostlin, eroze	Významný negativní vliv, výrazný rozvoj aktivity	Omezovat opatřeními v terénu
Pikniky	Krajina, louky, břehy vodních ploch a toků	Parkoviště, cesty	Sucho, komáři	Konflikty s vlastníky a zemědělci	Blízkost měst	Eroze, rušení a ničení přírody v NPR, PR	Lokálně významný, vzestupný trend	
Létací zařízení	Louky	Cesty, parkoviště, příjezd	El vedení, zeleň, vodní toky a plochy, pole	Konflikty se zemědělci, myslivci	Blízkost Ostravy	Rušení živočichů	Lokálně významný	
Fotografování	Krajina i živočichové CHKO			Konflikty se zemědělci, myslivci		Rušení živočichů		

Aktivita	Potenciál	Infrastruktura	Limity přírodních podmínek a infrastruktury	Limity sociální	Území (současnost)	Vliv na přírodní prostředí	Vliv na předmět ochrany, trendy	Poznámka
Vodácké sporty	Vodní toky	Parkoviště, příjezd	Nedostatek vody v Odře, hluboké koryto, koprivity, komáři	Konflikt s rybáři	Těsná blízkost Ostravy, na jaře celá CHKO	Rušení živočichů	Nevýznamný	Při vyšším stavu vody, u Ostravy
Sporty vyžadující hřiště	Rovinný terén	Stavba hřiště, parkoviště, příjezd, zázemí	Není možno v NPR mimo vyznačené trasy a chodníky	Konflikt s myslivci	Bernartice, Studénka	Rušení živočichů	Nevýznamný, vzestupný	
Rekreační běh na lyžích	Sníh, terén	Lyžařské stopy	Nejsou, stejně jako pro pěší	Ojedinele konflikt s pěšími	Celá CHKO, je-li sníh	Rušení živočichů	Nevýznamný, vzestupný	Je-li sníh
Bruslení na rybnících	Zamrzlý rybník		Mráz při bezvětří			Rušení živočichů (orel mořský), jinak minimální	Nevýznamný	Tradičně v obcích s rybníky
Geocaching	Terén	Keše	Není možno v NPR mimo vyznačené trasy a chodníky	Konflikt s myslivci, vlastníky pozemků	Celá CHKO	Rušení živočichů, sešlap vegetace	Dle umístění keší od významného po nevýznamný	Lze usměrňovat
Qesting	Krajina		Není možno v NPR mimo vyznačené trasy a chodníky	Konflikt s myslivci, vlastníky pozemků	Celá CHKO	Rušení živočichů	Zatím nevýznamný	
Organizované akce								
Turistické pochody	Volná krajina	Cesty, stravovací zařízení					Nevýznamný	
Závody psích spřežení	Louky, terén	Stopy, cesty, parkoviště			U Bernartic		Nevýznamný	
Cyklistické jízdy	Terén	Cesty, parkoviště		Konflikt s motorkáři			Nevýznamný	
Slavnostní výlovy rybníků	Rybíky	Parkoviště			Bezruč, Horní Bartošovický		Nevýznamný	
Myslivecké soutěže	Terén, rybníky			Konflikt s motorkáři		Rušení živočichů	Nevýznamný	

3.2 Cílové skupiny podle přínosu pro OP v zájmovém území

Skupiny obyvatel lze definovat i z hlediska možností jejich přínosu k zachování a prosperitě předmětů ochrany. Vzhledem k situování CHKO v nivě Odry a jejím bezprostředním okolí, lze za potenciální cílové skupiny považovat nejen subjekty v CHKO, ale i ty subjekty v povodí Odry, které mohou svým hospodařením či jinak (uplatněním vlastnického práva, rozhodováním samospráv) ovlivnit vodní režim v krajině, přispět k migrační průchodnosti krajiny, přispět k realizaci ÚSES a interakčních prvků.

Z hlediska možných přínosů pro předměty ochrany CHKO Poodří lze cílové skupiny rozdělit následovně:

- **vlastníci pozemků:** početná a svým potenciálem velmi významná skupina (vliv na předměty ochrany CHKO rozhodováním o využití pozemků)
- **zemědělci:** počtem malá, ale potenciálem přínosu významná skupina (přímý vliv formou zemědělského hospodaření a nepřímý ovlivňováním vlastníků prostřednictvím nájemních vztahů)
- **vlastníci lesa:** v Poodří málo početná skupina s významným vlivem na nejkvalitnější lesní porosty v CHKO (tzv. selské lesy)
- **místní samosprávy:** 22 samospráv vykonávajících veřejnou správu ve 25 katastrech CHKO Poodří (počítáno dle návrhu nového výnosu), skupina významná potenciálem rozhodování v území (územní plány, rozvojové strategie)
- **místní obyvatelé bez pozemků v CHKO:** početná skupina téměř bez vlivu na předměty ochrany (pokud užívají CHKO k rekreačním aktivitám, může být vliv i negativní)
- **návštěvníci z jiných regionů:** poměrně malá skupina bez vlivu na předměty ochrany

3.3 Analýza skupin návštěvníků DP

Jako podklad pro stanovení cílových skupin návštěvníků DP mohou sloužit údaje o počtu návštěvníků Ekocentra a s ním spojené expozice Poodří – příroda a lidé, zahrnující časový interval 2009 - 2013.

Návštěvnost Ekocentra Bartošovice

Rok	MŠ, ZŠ, SŠ	VŠ	Ostatní
2009	4374	568	875
2010	3406	540	844
2011	3660	597	1021
2012	4159	652	1233
2013	2951	57	696
Celkem	18550	2414	4669

Vysvětlení k tabulce:

Pokles návštěvnosti u škol mezi roky 2009 a 2010 souvisí hlavně s tím, že na počátku roku 2009 byly plošně osloveny školy a mateřské školky v MS kraji a značná část z nich reagovala a přijela. V následujícím roce se projevil výrazný pokles hlavně u mateřských škol (z 966 dětí v roce 2009 na 291 v roce 2010). MŠ často jezdí ve tříletých intervalech, kdy se většina dětí obmění.

Pokles návštěvnosti v roce 2013 je způsoben omezením provozu během výstavby DP Poodří.

Ve všech případech jde o platící návštěvníky. Nejsou evidovány děti do šesti let mimo organizované skupiny, ani pedagogický dozor školních skupin. Další část neplatících návštěvníků tvoří ti, kdo přivezou nějaké zvíře a využijí možnosti prohlídky zdarma.

Během let 2009 – 2013 navštívilo Ekocentrum 25 633 návštěvníků, z toho 18 550 v rámci školních výletů, 2 414 v rámci vysokoškolských exkurzí a 4 669 neorganizovaných návštěvníků, převážně rodin s dětmi, ale i menších skupin cyklistů.

Z výše uvedeného vyplývá, že předpokládanými cílovými skupinami pro interpretaci místního dědictví v DP Poodří jsou především školní výlety a rodiče s dětmi.

Potěšujícím faktem je skutečnost, že většina návštěvníků pochází z regionu (tím je myšleno povodí Odry od pramenů až po územní městské obvody Ostravy, sousedící s CHKO).

Druhým pozitivem je fakt, že většinu návštěvníků tvoří děti a mladí lidé.

Dalším pozitivem je skutečnost, že mezi návštěvníky lze počítat i představitele samospráv a zástupce místních hospodářů, kteří se prohlídky domu přírody mnohdy účastní v rámci akcí Regionu Poodří a MAS Regionu Poodří (Otevírání Poodří, semináře k programům a projektům MAS).

Perspektivní cílová skupina – mladí lidé z regionu (skauti z Petřvaldu)

4. Cílové skupiny

Z obsahu kapitol 3.1 a 3.3 vyplývá, že návštěvníci CHKO a návštěvníci Ekocentra nejsou totožnou skupinou, naopak, že se jedná o skupiny svým složením odlišné.

Většina návštěvníků CHKO Poodří zde nepřichází za poznáním, ale za účelem typických krátkodobých rekreačních aktivit. Přínos těchto návštěvníků ochraně přírody v CHKO je zanedbatelný. Formy jejich pozitivního ovlivňování jsou v CHKO využívány (naučné stezky, mobilní aplikace).

Naopak skupiny, jejichž přínos může být podle kapitoly 3.2 pro ochranu přírody významný, mají mezi předpokládanými návštěvníky DP významné zastoupení – dětské návštěvníky z regionu. Ti mohou zpětně ovlivňovat své rodiče a sami ochraně přírody prospívat svými pozdějšími postoji i konkrétními přínosy v území. V případě návštěv rodičů s dětmi přispívá k úspěšnosti interpretace i vazba dítě – rodič.

Z výše uvedeného vyplývá, že interpretace by se svým obsahem i formou měla zaměřit na návštěvníky z regionu v širším slova smyslu, především školní mládež a rodiny s dětmi.

Takto zaměřená interpretace nepochybně osloví i případné ostatní skupiny návštěvníků.

5. Cíle interpretace v DP

S ohledem na hlavní cílové skupiny byly cíle interpretace formulovány následovně:

Vzbudit zájem (příběh, maskot, vizualizace, možnost sáhnout si, najít si, soutěžit, sdílet zážitky)

Předat pozitivní informaci (dobří hospodáři, niva chrání před povodněmi, malebná krajina, bohatství druhů)

Vzbudit pocit sounáležitosti, příslušnosti k regionu, spoluzodpovědnosti (symbol, situování do konkrétních míst, významné osobnosti, tady přece žijeme)

Probudit snahu pomoci, podílet se, respektovat (úspěšné příklady, krásná příroda by mohla být v každé obci, tohle zvládneme taky)

Maskot DP Poodří

6. Návrh interpretačního plánu DP (předměty interpretace, formy interpretace)

6.1 Předmět interpretace DP

Předmětem interpretace je příroda a krajina Poodří

Hlavní sdělení:

Krajina Poodří vznikla působením dvou mocných živlů, vody a člověka.

Podrobnější sdělení:

Současná podoba Poodří je výsledkem lidské činnosti.

I přesto, že po staletí byla krajina hospodářsky využívána, zůstala v nivě Odry a na svazích okolních teras zachována unikátní příroda s velkou druhovou rozmanitostí. Dobrým hospodařením a hlavně ochranou vodního režimu v okolní krajině může být toto dědictví zachováno a zveleveno.

Interpretace:

- symbol (Moták pochop), obrázky, foto a text na vstupním pylonu
- panel v recepci, text a kresba J. Dungela
- panel Kravařsko
- film Poodří

Dům přírody

POODŘÍ

Rád Tě vidím, dobrý hospodáři, vítám i Tebe, vřímavý návštěvníku.

Rákosiny v nivě Odry a jejich přítoků poskytují bezpečí pro mé hnízdo. Obživu mně skýtá nejen říční niva, ale i zemědělská krajina v jejím okolí. V hladině tůní a rybníků i horkém vzduchu nad obilnými lány se zrcadlí nezměnitelná silueta mých křídel připomínající písmeno V.

Good to see you, good farmer. Greetings, dear sensitive visitor.

The reed beds in the floodplain of the Odra River and its tributaries are a safe place for my nest. I seek food in the floodplain and the surrounding farmlands. The reflection of the unmistakable V-shaped silhouette of my wings can be seen on the nearby ponds and lakes, as well as in the hot air over fields of wheat.

MOTÁK POCHOP

Vidím, jak se v krajině po dlouhá léta bezohledně drancované člověkem rodí povodně a vidím, jak je niva Odry konejší a rozlévá do šíře a do mělka.

Sleduji úsilí obyčejných lidí o vytvoření bezpečné krajiny jako domova vřidného ke všemu živému. Krajina, která ubíhá pod mými křídly malebná a její osud je ve tvých rukou.

I see floods occur in this countryside that has been ruthlessly ravaged by people for decades. I see the floodplains of the Odra River calm them down and spread them wide and shallow. I watch ordinary people try to create safe countryside that can serve as the home for all living creatures. The countryside beneath my wings is picturesque and its destiny is in your hands.

6.2 Dílčí předměty interpretace

6.2.1 Moravská brána

Hlavní sdělení:

Moravská brána je místem pohybu a setkávání – setkávají se zde hory s horami a po tisíciletí se zde i setkávali lidé různých kultur na svém putování Evropou.

Podrobnější sdělení:

Prvým vládcem území byl ledovec.

Pravěcí zemědělci se zde usadili již před 7 tisíci lety.

Ve čtrnáctém a patnáctém století se začal zájem hospodářů v Poodří obracet k oderské nivě.

Vzhledem k opakujícím se záplavám a mnohde trvalému zamokření pozemků se rozvinulo luční hospodářství a zakládání rybníků. Výsledkem byl vznik celé řady rybníčních soustav, částečné odvodnění a téměř úplné odlesnění oderské nivy.

Interpretace:

- panel Moravská brána s textem, ilustracemi a fotografiemi
- prvá a druhá stránka stránka nástěnné „knihy“ Zdravá krajina
- panel Kravaňsko

Moravská brána

První vládce – ledovec
První vládce území Moravské brány byl ledovec. První lidé se usadili v této oblasti před 7 tisíci lety. Byli to lovci a sběratelé, kteří žili v úživnosti a pohybovali se po celé Evropě.

Krajina jezer
Krajina jezer je tvořena řadou jezer, která vznikla v důsledku záplav. Tyto jezery jsou důležitou součástí krajiny a poskytují útočiště mnoha druhům živočichů.

Odra se obrací k severu
Odra se obrací k severu v důsledku záplav. Tato změna směru toku je důležitou součástí krajiny a poskytuje útočiště mnoha druhům živočichů.

Odra si vytváří vlastní nivu
Odra si vytváří vlastní nivu v důsledku záplav. Tato změna směru toku je důležitou součástí krajiny a poskytuje útočiště mnoha druhům živočichů.

První lidé
První lidé se usadili v této oblasti před 7 tisíci lety. Byli to lovci a sběratelé, kteří žili v úživnosti a pohybovali se po celé Evropě.

Výrazné oteplení
Výrazné oteplení nastalo v této oblasti před 7 tisíci lety. Tato změna klimatu je důležitou součástí krajiny a poskytuje útočiště mnoha druhům živočichů.

Lovit se usazují
Lidé se usazují v této oblasti v důsledku záplav. Tato změna směru toku je důležitou součástí krajiny a poskytuje útočiště mnoha druhům živočichů.

Ocady zeměděloù
Ocady zeměděloù se usadili v této oblasti v důsledku záplav. Tato změna směru toku je důležitou součástí krajiny a poskytuje útočiště mnoha druhům živočichů.

Jantarová stezka
Jantarová stezka je důležitou součástí krajiny a poskytuje útočiště mnoha druhům živočichů.

Návrat hvozdu
Návrat hvozdu je důležitou součástí krajiny a poskytuje útočiště mnoha druhům živočichů.

Povodně
Povodně jsou důležitou součástí krajiny a poskytuje útočiště mnoha druhům živočichů.

Využívání oderské nivy
Využívání oderské nivy je důležitou součástí krajiny a poskytuje útočiště mnoha druhům živočichů.

Krajina v ohrožení
Krajina v ohrožení je důležitou součástí krajiny a poskytuje útočiště mnoha druhům živočichů.

Kravafsko – Kuhlshöhen
Kravafsko – Kuhlshöhen je důležitou součástí krajiny a poskytuje útočiště mnoha druhům živočichů.

Válka a vysídlení
Válka a vysídlení je důležitou součástí krajiny a poskytuje útočiště mnoha druhům živočichů.

Kalastoty
Kalastoty je důležitou součástí krajiny a poskytuje útočiště mnoha druhům živočichů.

Vetřelci
Vetřelci je důležitou součástí krajiny a poskytuje útočiště mnoha druhům živočichů.

Poodří na počátku tisíciletí
Poodří na počátku tisíciletí je důležitou součástí krajiny a poskytuje útočiště mnoha druhům živočichů.

6.2.2 Geologie a geomorfologie

Hlavní sdělení:

Ačkoliv je v Poodří pouze jedna skála, jeho geologická historie je zajímavá.

Podrobnější sdělení:

Horniny v Poodří se vytvářely hlavně ukládáním ve vodním prostředí.

Veliká pestrost nalezených nerostů je dána působením ledovců, které zde přihnuly horniny a nerosty ze vzdálenosti stovek kilometrů.

Různé horniny a minerály do Poodří přináší řeka Odra a její přítoky.

Formy interpretace:

- geoparčík ve svahu u vstupního schodiště prezentuje horniny okolních pahorkatin
- skleněné hranoly s vrstvami usazenin, na nich text
- oblázkový chodník
- dialog s průvodcem

Valouny v korytě Odry mají různé a mnohdy zajímavé příběhy

6.2.3 Vodní režim

Hlavní sdělení:

Přírodní hodnoty Poodří spočívají v zachování přírodě blízkého vodního režimu.

Podrobnější sdělení:

Říční niva je ploché území kolem řeky, které vzniklo pohybem koryta řeky a v době záplav ukládáním usazenin ve vzniklém údolí. Během zemědělské kolonizace území se vlivem odlesňování okolní krajiny postupně zvyšovala eroze a niva Odry se začala zanášet hlínou.

V nivě dochází k pravidelným záplavám.

Formy interpretace:

- maskot (mládě vydry)
- vodní hra, tůň
- diorama tůň
- panely Zdravá krajina, Řeka Odra
- dialog s průvodcem
- hra na „mokrá“ slova (mrak, kapka, déšť, kaluž, tůň, řeka potok, rybník, ...)

Vodní hra v zahradě DP

6.2.4 Historické dědictví

Hlavní sdělení:

Historické Moravské Kravařsko bylo po staletí dobře prosperující enklávou charakteristickou víceméně bezproblémovým soužitím převládajícího německého, moravského a židovského etnika.

Podrobnější sdělení:

Vyspělé zemědělství proslulé obzvláště chovem kravařského červenostrakatého skotu, rybníkářství a rozvoj průmyslových aktivit v okolí Poodří vedené „Ferdinandovy“ železniční dráhy dotvořily ráz sídel i venkovské krajiny Poodří. Poslední světová válka a následné vysídlení německého obyvatelstva rozvrátily řád lidského osídlení i řád v krajině Poodří. Novým osídlencům nebylo dopřáno stát se hospodáři na získané půdě, přišla kolektivizace zemědělství a rozrát tradičních lidských hodnot.

Selské zahrady, sady a stromořadí s bohatstvím odrůd dotvářely ráz krajiny Poodří.

Formy interpretace:

- panel Kravařsko s textem a obrázky,
- panel Zdravá krajina
- dialog s průvodcem

Panel Zdravá krajina je určen hlavně pro malé návštěvníky

6.2.5 Osobnosti

Hlavní sdělení:

Tato enkláva dala světu takové osobnosti jako Johann Gregor Mendel, Sigmund Freud, František Kardinál Tomášek, pochází odtud rodina Janáčků i Krylů.

Podrobnější sdělení:

Zakladatel genetiky J.G. Mendel si z rodné vsi Vražné nechal poslat rouby místní hrušně. Víme o jakou hrušeň šlo a proč chtěl právě tuhle.

Jan Amos Komenský prožil ve Fulnrku tři nejšťastnější léta svého života (1618 – 1621). Tady vzniklo dílo "Listové do nebe", zde začal pracovat nad "Mapou markrabství moravského".

V kunínském zámku vybudovala Marie Walburga, hraběnka z Truchsess-Waldburg Zeilu, jeden z nejmodernějších vzdělávacích ústavů v celé střední Evropě. Jeho nejznámějším žákem byl František Palacký, studoval zde také Johann Gregor Mendel.

Formy interpretace:

- portréty a text na panelu
- příběh o hraběnce
- příběh o J.G. Mendelovi a roubech místních odrůd
- dialog s průvodcem

6.2.6 Řeka Odra

Hlavní sdělení:

Odra pramení v masivu Oderských vrchů, kde si během milionů let vyhloubila hluboká, strmě zařezaná údolí se skalnatými svahy. Po vstupu do Moravské brány vytváří širokou nivu. Je osou chráněného území a spolu s člověkem tvůrkyní jeho reliéfu.

Podrobnější sdělení:

V CHKO tvoří meandrující koryto jeden z nejzachovalejších neregulovaných nížinných úseků říčního toku v ČR.

Odra i její přítoky v nivě často proudily několika koryty, některé z nich byly později využity jako rybníční a mlýnské náhony, jiné se zanesly hlínou či byly zasypány.

Narovnávání a zatrubňování vodních toků a urychlování odtoku vody z krajiny způsobuje spolu s bezohledným zemědělským hospodařením ničivé povodně.

Formy interpretace:

- diorama Břeh Odry
- interaktivní mapový 3D model
- panel s kresbami, fotografiemi a textem
- dialog s průvodcem

Diorama Řiční břeh

6.2.7 Lužní les

Hlavní sdělení:

Sotva se nánosy štěrku a bahna vynoří z vody, obsazují je dřeviny měkkého luhu – keřové a stromové vrby a topoly černé. Voda měkký luh trvale podmáčí a často zaplavuje.

Jakmile v nivě přibude hlíny, voda zůstává už jen v tůních. V lese se prosazují dřeviny tvrdého luhu (dub, jilm, jasan, lípa, javor babyka a habr).

Podrobnější sdělení:

Luh skýtá útočiště i zdroje potravy řadě živočichů.

Mnohé lesní tůně ve tvrdém luhu v létě vysychají. To ale nevádí některým jejich obyvatelům. K těm vzácným patří v Poodří koryš žábřonožka sněžní.

Formy interpretace:

- diorama Lužní les
- panel Obyvatelé lužního lesa s kresbami, fotografiemi a textem
- dialog s průvodcem

Diorama Lužní les v provozu

6.2.8 Louky

Hlavní sdělení:

Luční hospodářství v Poodří začalo nepochybně vypásáním nivy Odry a niv jejích přítoků. Jak se niva zanášela hlínou, rostla rozloha pastvin, které se stále více začaly využívat pro sklizeň sena. Rozsáhlé květné louky se staly ozdobou Poodří a dodnes určují ráz zdejší krajiny.

Podrobnější sdělení:

Nejvíce byly louky Poodří ohroženy v 60. až 80. letech minulého století, kdy byly zemědělskými družstvy a statky odvodňovány, rozorávány a využívány k ukládání kejdy z okolních vepřínů, což mnohde vedlo k zániku vzácných rostlinných druhů a zarůstání kopřivou a šťovíkem.

Po vyhlášení CHKO se stav lučních porostů zlepšil, ale návrat k bohatství druhů, zaznamenanému před stoletím, ještě dlouho potrvá.

Formy interpretace:

- přírodě blízký kvetoucí trávník, bohatství druhů v přírodních trávnících
- panel Kravařsko
- dialog s průvodcem

6.2.9 Rybníky

Hlavní sdělení:

Rybníky byly zakládány na zamokřených či zaplavených místech za účelem chovu ryb. Není divu, že v nich mokřadní rostliny a živočichové našli nová útočiště.

Podrobnější sdělení:

Počátky rybníkářství v Poodří se datují do 14. století, největší rozkvět nastal ve století patnáctém. Hlavní chovnou rybou byl a je kapr.

V rybnících nachází útočiště řada chráněných živočichů a rostlin.

Rybníky Poodří jsou důležitou zastávkou tažných ptáků.

Náhon Mlýnka je starší než Zlatá stoka.

Formy interpretace:

- panel s kresbami, fotografiemi a textem
- filmová smyčka s místními druhy ryb
- dialog s průvodcem

6.2.10 Ptačí oblast

Hlavní sdělení:

Poodří je ptačí oblastí.

V Poodří jsou ptáci k vidění všude. Pěvcům poskytuje úkryt i potravu bohatá zeleň, vodnímu ptactvu rybníky a vodní toky, další druhy se živí na zamokřených loukách, jiné láká možnost hnízdění ve strmých hlinitých březích či šterkových náplavech.

Podrobnější sdělení:

Druhy ptačí oblasti jsou moták pochop, ledňáček říční, kopřivka obecná a bukač velký.

Moták pochop se motivem loga chráněné krajinné oblasti.

Poodří poskytuje ptákům potravu a bezpečí při zastávce na jarním či podzimním tahu.

Formy interpretace:

- siluety ptáků
- panel Ptáci Poodří s kresbami, fotografiemi a textem
- logo CHKO Poodří na pylonu
- vycpaniny ptáků
- dialog s průvodcem

6.2.11 Druhové bohatství

Hlavní sdělení:

Poodří oplývá bohatstvím druhů, vázaných na vodní a mokřadní prostředí.

Podrobnější sdělení:

Území je významné z botanického i zoologického hlediska; prozatím zde bylo zjištěno cca 100 druhů měkkýšů, 150 druhů pavouků, 35 druhů vážek. Unikátní je velmi bohatá populace žábřonožky sněžní, fauna obojživelníků a výskyt silně ohrožených a ohrožených druhů flóry mokřadních a vlhkých stanovišť, zejména stojatých vod.

Formy interpretace:

- bobří hrad, ptačí budky, čapí hnízdo na maketě komína, skutečné čapí hnízdo v sezóně i s mláďaty na břehu rybníčku ve stanici i na nedalekém komíně, leporelo s poznávacími, ještěrky v geoparčíku, pulci a larvy vážek v tuňce, skládačka živočichů

- panel Ptáci Poodří s kresbami, fotografiemi a textem, filmy
- vycpaniny ptáků a savců, modely dalších živočichů v nadživotní velikosti,
- interaktivní program Biotopy
- suvenýry

Bohatství druhů je tématem hravého leporela

7. Zázemí DP

Interpretaci jsou vyhrazeny prostory areálu bývalé barokní fary, a to část bývalé farské zahrady a přízemní prostory hlavní budovy. Realizace úprav zahrady byla podřízena pravidlům interpretace jak z hlediska volby obsahu a formy, tak i kompozice ztvárnění předmětů interpretace.

Vstup

Realizován z místa nejhezčího pohledu na faru, vybaven informačním panelem a pylonem, brána odkazuje na místní stavební dědictví, průhledný plot s výhledem na některé z interpretací či atrakcí navozují pocit očekávání.

Vstup do DP

Orientace

Zajištěna vizuálně, směřování návštěvníků je přirozeně orientováno mírně doprava jak v zahradě, tak i v interiérech.

Zahrada

Rozsah interpretace umožňuje návštěvníkům pozorování, aktivní účast i odpočinek (altán, stůl se sedačkami pod stromem, osluněný trávník v mírném svahu).

Recepce

Umístěna ve vstupní hale, v místě předpokládaného očekávání návštěvníků vpravo naproti hlavním dveřím, vybavena základními informacemi, ovládá provoz audiovizuální techniky na obou obrazovkách hale. Ztvárněním (z hrubě opracovaných dubových hranolů) odkazuje na místní řemeslnou tradici i tradiční materiál.

Výstavní prostory

Zahrnují dvě další místnosti navazující vlevo a vpravo na vstupní halu.

Sál

Pro výstavy, workshopy, semináře, ale i běžný program návštěvy organizované skupiny je k dispozici plně vybavený sál s kapacitou cca 40 návštěvníků.

DP je fyzicky oddělen od Záchrané stanice, návštěvy ale mohou pokračovat prohlídkou návštěvám přístupné části s voliérymi.

Sál v provozu

8. Technické vybavení

Je třeba brát ohled na to, že dostatečné technické vybavení není cílem interpretace, ale jejím prostředkem. Možnosti jsou obrovské, je třeba je využít k zapojení návštěvníků do aktivit interpretace, nebo alespoň k probuzení zájmu.

DP Poodří disponuje následujícím technickým zázemím:

Souprava na interaktivní projekci - dotykový monitor

Souprava na interaktivní projekci – projektor

Projekční plocha k interaktivnímu projektoru

LCD monitor v recepci

Projektor

Plátno pro projekci/Projekční plocha k projektoru s ultrakrátkou projekční vzdáleností

Vizualizér

Hlasovací zařízení
PC Recepce + LCD
Notebook
Tablet
PC k dotykovým LCD
PC k interaktivním projektorům
PC/záznamové zařízení ke kamerovému systému
Bezpečnostní kamerový systém
Server
Datové úložiště

Kromě běžného softwaru slouží k interpretaci i vybavení speciální:

Mapová aplikace 2D
Interaktivní mapový 3D model
Interaktivní program Biotopy
Filmová smyčka Tůň
Film Poodří
Film Lužní les

9. Personální zajištění, kvalifikační předpoklady

Provoz DP zajišťují dva kvalifikovaní průvodci zaměstnaní na plný úvazek. Pokrytí sezónního navýšení návštěvnosti je zajištěno školeným kádrem průvodců, z nichž většina spolupracuje s provozovatelem DP dlouhodobě a je průběžně školená a vzdělávána. K osvojení základních interpretačních dovedností je připravován manuál průvodce DP Poodří, který by měl sloužit již v roce 2015. Každoročně před začátkem sezóny proběhne společné školení průvodců a trénink v interpretačních dovednostech.

10. Programy DP

Základní popis interaktivních výukových programů:

Ptáci na poli, v lese, u vody

Fiktivní vycházka do přírody. Budeme poslouchat a rozhlížet se. Jaké ptáky potkáme na kraji města (vesnice). Půjdeme do polí, do lesa, a k vodě. Simulace vycházky, kdy si postupně představujeme naše běžné ptáky, uvidíme, kde žijí a jak vypadají a jaké jsou jejich hlasy.

Ptáci a jejich potrava

Různí ptáci se živí různou potravou (jak se liší tvar zobáku). Získávají ji různým způsobem (jak se liší tvarem těla, hlavně nohou). Kdy krmit a kdy nekrmit? Jak krmit a jak jim zlepšit nabídku potravy v krajině (zahradě, parku, ...).

Boudo, budko, kdo v tobě přebývá?

Ptáci hnízdící v dutinách. Kteří ptáci hnízdí v dutinách, kde je najdeme a jak je poznáme podle vzhledu, jak je poznáme podle hlasů a dalších zvuků které vydávají (bubnování datlovitých). Jaké to jsou dutiny, jak si je ptáci upravují – budují. Můžeme jim pomoci? Jak postavit budku (umělou dutinu).

Od vajíčka k mláděti

Rozmnožování ptáků. Kde ptáci snášejí vejce, z čeho a jaká hnízda si staví, kde je staví, ... Jako pomůcky využijeme skutečná vejce a použitá hnízda ptáků z přírody, na příkladu slepičího vejce se děti podívají, co je ve vajíčku. Srovnáme mláďata krmivá – nekrmivá, jak vypadají, jak se o ně rodiče starají.

Šelmy malé i velké

Jaké šelmy jsou. Kde žijí. Můžeme se s nimi setkat? Jak poznáme, že šelmy žijí mezi námi. Jaký je jejich vztah k ostatním zvířatům a k člověku.

Člověk a zvíře

Historie vztahů zvířat a lidí – zvíře jako potrava, pomocník, partner. Etika a legislativa ve vztazích lidí a zvířat. Návrh obecných pravidel vztahů lidí a zvířat. (*Pro II. stupeň ZŠ a SŠ.*)

Rok u rybníka (v lužním lese) – terénní exkurze

V první části program probíhá formou fiktivní vycházky – podobné jako v programu č.1. (*Ptáci na poli, v lese, u vody*), s důrazem na aktuální roční období a následně proběhne skutečná vycházka na vybrané lokality.

Návrat orla skalního do ČR

Představení orla skalního jako „vlajkového druhu“. Jeho postavení v přírodním společenstvu. Proč u nás před 100 lety jako hnízdní druh vymizel, proč by se měl vrátit a co děláme pro to, aby u nás znovu pravidelně hnízdil.

Živá příroda na dosah

Základní – výchozí resp. doplňkový program pro všechny předcházející. Probíhá vždy v areálu návštěvnického centra v Bartošovicích. Návštěvníci se seznámí s činností stanice, prohlédnou si vnitřní expozice DP Poodří, navštíví venkovní expozici živých zvířat a zahradní expozici. Rozsah jednotlivých částí, resp. délka celého programu je vždy uzpůsobena návštěvníkům, jejich věku resp. programu, na který tento program navazuje.

Délka jednotlivých výukových programů je v rozsahu 60 – 120 minut, v závislosti na věku účastníků a z toho vyplývajícím rozsahu výuky.

11. Sledování úspěšnosti interpretace, zpětná vazba

Sledování úspěšnosti interpretace je časově náročný, ale osvědčený způsob, jak práci s návštěvníky zlepšovat.

Doba počátků provozu DP zpětnou vazbu přímo vyžaduje z důvodů doladění provozu i interpretace samotné.

Vzhledem k hektičnosti, obvyklé pro tak velkou změnu ve fungování Záchranné stanice a Ekocentra je třeba se omezit na jednoduché a časově nenáročné metody získání zpětné vazby využívající přímou komunikaci v rámci interpretačního procesu, knihu návštěv a stránky DP.

12. Synergie

V širším měřítku působnosti MAS Regionu Poodří a CHKO Poodří dosud interpretační plánování prakticky neprobíhá (vyjma přípravy dvou naučných stezek).

Interpretační plán pro CHKO Poodří a území MAS Regionu Poodří není zpracován. Pozitivem je, že vytvoření interpretační strategie a plánu bylo zařazeno do strategie MAS Regionu Poodří. Tento počín, iniciovaný AOPK ČR, nabízí jedinečnou příležitost interpretace přírodního dědictví na rozsáhlém území celého povodí Horní Odry.

Zajímavou příležitostí pro efektivní interpretaci přírodního dědictví CHKO je možnost navázat naučné stezky v CHKO na DP Poodří a vytvořit návštěvní balíček, spojený s průvodcovskou službou po těchto stezkách. V rámci tohoto konceptu již proběhlo zadání na realizaci naučné stezky Kotvice a předpokládá se, že v podobném duchu proběhne v poněkud vzdálenější budoucnosti plánovaná obnova Zámecké naučné stezky v Bartošovicích.

Další příležitostí je pořádání výstav, seminářů a kulturních akcí v sálu DP, které přitáhne další návštěvníky. Pro rok 2015 se již připravuje výstava Geologické bohatství Poodří.

13. Závěr

Interpretační plán DP Poodří prezentuje významná témata ochrany přírody v Poodří, definuje cílové skupiny návštěvníků, navrhuje předměty i způsoby interpretace.

Plán prověřuje interpretační potenciál areálu a hledá další potenciál lokality. Plán se zabývá personálním a technickým zabezpečením provozu.

Interpretační aktivity DP se plán snaží zapojit do kontextu území CHKO a ještě lépe území MAS Regionu Poodří.

Interpretační plán DP Poodří je živým dokumentem, bude dle potřeb nadále rozvíjen a doplňován.

14. Použitá literatura

- Růžička, T.; Hušková, B.; Ptáček, L.; Medek, M.; Banaš, M. (2011): *Metodika o zásadách a metodách interpretace*. o.p.s. Partnerství.
- Kolektiv autorů (2014): *Návrh PLP o CHKO Poodří. SCHKO Poodří.*
- Kolektiv autorů (2014): *Návrh usnesení vlády na vyhlášení CHKO Poodří.*
- Dungel, J.; kolektiv autorů (20..): *SCHKO Poodří Poodří – příroda a lidé.*
- Dungel, J.; Bartoš, I.; Kašinský, J.; Orel, P. (20..): *Dům přírody Poodří.*
- Vítek, O. a kol. (2007): *Práce s návštěvníkem a udržitelný cestovní ruch.*
- Vítek, O. a kol. (2008): *Usměrňování vybraných sportovních a rekreačních aktivit v ZCHÚ.* In Metodické listy 16. AOPK ČR.
- David, L.; Velková, E. (2009): *Jednotný architektonický koncept – manuál pro navrhování návštěvnických středisek.* AOPK ČR.
- Ptáček, L. (2010): *Manuál místního průvodce.* Slavonická renesanční společnost.

